

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการบริหารงานในหน่วยงานการศึกษา สารสนเทศ เปรียบเสมือน เส้นเลือดของระบบ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่ง เภ็นทรัพยากรที่มีค่ามากสำหรับการวางแผนการควบคุมและการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร ซึ่งกำลังเผชิญกับความสลับซับซ้อนที่เพิ่มขึ้นมากทุกปี ตามความเจริญเติบโตทั้งในขนาด และปฏิสัมพันธ์ขององค์การกับปัจจัยต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529) ข้อมูล สารสนเทศจะเป็นเครื่องมือช่วยชี้แนะทิศทางที่ผู้บริหารจะเลือกดำเนินการ เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานบรรลุเป้าหมาย

ในการตัดสินใจใด ๆ ก็ตาม โดยหลักการยอมรับว่า การตัดสินใจที่ดีนั้นควร เป็นการตัดสินใจโดยหลักและเหตุผล ซึ่งอาศัยข้อมูล สารสนเทศ เป็นพื้นฐานหรือปัจจัยหลัก พลัสเสียงการใช้สามัญสำนึก ดังคำกล่าวที่ว่า "การตัดสินใจ วิจัยสิ่งการที่ดีขึ้นอยู่กับระบบข่าวสาร ข้อมูล ถึง 90% ใช้ inspiration เพียง 10% (วิจิตร ศรีสอาน, 2529) และ Simon (อ้างถึงในทองเพชร จุมปลา, 2530) กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจไว้ว่า "การตัดสินใจที่ดีมีประสิทธิผลนั้นจะต้องมีข้อมูล สารสนเทศ และรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะต้องตัดสินใจ เพื่อเป็นปัจจัยในการพิจารณาเลือกทางตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม" ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจสิ่งการเป็นประจำทุกวัน ดัง นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529) ให้ทัศนะว่า "การตัดสินใจสิ่งการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงาน วันหนึ่ง ๆ ผู้บริหารทำหน้าที่ตัดสินใจวันละหลาย ๆ ครั้ง สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารวิจัยสิ่งการผิดพลาด คือ การสรุปผล โดยคิดเหตุผลเอาเอง หรือใช้ประสบการณ์ของตนเอง โดยไม่มีข้อมูลเพียงพอ" ในการบริหารการศึกษา ข้อมูล สถิติ หรือสารสนเทศทางการศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบาย การบริหาร และการวางแผนพัฒนาการศึกษา รวมทั้งจำเป็นต่อการติดตามประเมินผลของแผนงาน

และโครงการที่ได้จัดทำไปแล้ว จึง เป็นความจำเป็นที่ผู้กำหนดนโยบายวางแผนและประเมินผล การพัฒนาการศึกษาของประเทศต้องมีข้อมูล สารสนเทศที่แม่นยำ เชื่อถือได้ เป็น เครื่องมือ ประกอบการพิจารณา (อำรุง จันทวานิช และ เจษฎ์ อนุธรรมมงคล, 2529)

สรุปได้ว่า ข้อมูล สารสนเทศทางการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการบริหาร การวางแผน และการพัฒนาการศึกษา เป็นอย่างยิ่ง กระบวนการตัดสินใจในการบริหารก็ตี การวางแผนก็ดีย่อมต้องมีข้อมูล สารสนเทศ เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานดังกล่าว มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กรมสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานที่สำคัญหน่วยงานหนึ่งในกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ จัดและส่งเสริมการมัธยมศึกษา มีโรงเรียนอยู่ในสังกัดทั่วประเทศ 1,781 โรงเรียน นักเรียน 1,566,147 คน ครู-อาจารย์ 96,395 คน (กรมสามัญศึกษา, 2531) หน่วยงานดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีข้อมูล สารสนเทศที่ถูกต้อง และ เพียงพอ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำมาใช้ในการ วางแผนดำเนินงานการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา จึงพยายาม ที่จะพัฒนาระบบสารสนเทศในหน่วยงานระดับย่อยให้มีประสิทธิภาพ และได้้นำความรู้ ความคิด เกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนออก เผยแพร่ ในการอบรมผู้บริหารโรงเรียนมัธยม ศึกษา ในปีงบประมาณ 2525 โดยจัดอบรมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ส่วนกลาง 1 รุ่น จำนวน 70 คน ปีงบประมาณ 2526 จัดอบรมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดไม่ต่ำกว่า 30 ห้องเรียน ส่วนภูมิภาค 4 รุ่น รวม 403 คน และปีงบประมาณ 2527 จัดอบรมผู้บริหาร โรงเรียนส่วนภูมิภาค จำนวน 70 คน เป็นรุ่นสุดท้าย (ทองเพชร จุมปา, 2530) จากนั้นผู้บริหาร ได้อบรมขยายผลแก่กลุ่มโรงเรียนที่ยังไม่ได้อบรมทั้งนี้ เพื่อให้ครู-อาจารย์ และผู้บริหารมองเห็น ความสำคัญในระบบสารสนเทศ มีการจัดระบบสารสนเทศขึ้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา และ พัฒนาระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ เพียงพอกับความต้องการใช้ของผู้บริหาร มีคุณภาพทั้ง ด้านความถูกต้อง เชื่อถือได้ มีความเป็นปัจจุบัน สามารถนำไปใช้วางแผน ควบคุม และวินิจฉัย สิ่งการได้

จากระยะเวลาดังกล่าวจนถึงปัจจุบันคือ พ.ศ. 2532 เป็นเวลากว่า 7 ปี ที่มีการ

จัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษา จากผลการวิจัยของ ปรีชา วัฒนกุลนนท์ (2527) เรื่องการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ จังหวัดเชียงราย พบว่า มีการจัดระบบสารสนเทศ โดยมีหน่วยงานและบุคลากรรับผิดชอบการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ มีหน่วยงานกลาง หรือมีหน่วยงานย่อย ปัญหาที่พบมากได้แก่ ข้อมูลสารสนเทศมีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริหาร ยังขาดความเชื่อถือ ยังล้าสมัย และไม่ทันเวลาที่ผู้บริหารต้องการใช้ สาเหตุเพราะผู้จัดระบบไม่มีเวลาเพียงพอที่จะดำเนินการ ต้องทำหน้าที่ปฏิบัติการสอน และปฏิบัติงานในหน้าที่อื่น ๆ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ และประสบการณ์ที่แท้จริง ผู้ให้ข้อมูลไม่ให้ความร่วมมือ ให้ข้อมูลไม่ครบ ส่งแบบกรอกล่าช้าสาเหตุหนึ่ง เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลถูกถามบ่อยเกินไป แบบฟอร์มการเก็บข้อมูลไม่เหมาะสม จนเกิดปฏิกิริยาต่อต้านการสำรวจ

จากผลการวิจัยของ ทองเพชร จุ่มป่า (2530) เรื่องกระบวนการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 พบว่า มีปัญหาได้แก่ โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการวิเคราะห์ปัญหา เนื่องจากโรงเรียนมีข้อจำกัดเกี่ยวกับคุณสมบัติของบุคลากร ส่วนใหญ่ครู อาจารย์ปฏิบัติการสอน มีความรู้เฉพาะที่ตนสอนไม่เคยผ่านการศึกษาอบรมในด้านเทคนิคและวิธีวิเคราะห์มาก่อน เมื่อผู้บริหารต้องการข้อมูลก็มอบหมายให้ครู อาจารย์ ดังกล่าวดำเนินการ จึงทำให้ผลปฏิบัติงานไม่ดีเท่าที่ควร สาเหตุที่ผลิตได้จากระบบไม่สนองวัตถุประสงค์ของโรงเรียน และผู้วิเคราะห์ความต้องการสารสนเทศมีความเข้าใจโครงสร้างและขอบข่ายงานบริหารไม่เพียงพอ

จากผลการวิจัยของ วีระ จันทรงค์ และคณะ (อ้างถึงใน บัญชร แก้วส่อง , 2524) เรื่อง สภาพ ทัศนภาพ และวัตถุประสงค์ของระบบสารสนเทศทางการศึกษาของประเทศไทย สรุปปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานด้านสารสนเทศทางการศึกษาของไทย เกี่ยวกับการใช้ข้อมูลไว้ว่า "ผู้บริหารเรียกใช้ข้อมูลเร่งด่วนเกินไป ข้อมูลที่มีไม่ครอบคลุมความต้องการ ผู้ใช้ยังไม่เข้าใจประโยชน์ของข้อมูล และระบบการจัดข้อมูลยังไม่ดีพอที่จะเรียกใช้ได้สะดวก"

สรุปได้ว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่มีการจัดสารสนเทศแต่ข้อมูลสารสนเทศเหล่านั้นยังมีปัญหาต่อการนำไปใช้ของผู้บริหาร เนื่องจากข้อมูลสารสนเทศไม่เป็นปัจจุบันได้ข้อมูลล่าช้า ไม่ทันเวลาที่จะใช้ได้ทันทั่วถึง และที่สำคัญข้อมูลสารสนเทศไม่เพียงพอ ไม่ตรงต่อ

ความต้องการของผู้บริหารที่จะนำไปบริหารงาน ผู้ใช้ยังไม่เข้าใจประโยชน์ของข้อมูล บุคลากรที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล มีความรู้ และทักษะ เรื่อง เหล่านี้ไม่เพียงพอ ทั้งยังมีหน้าที่หลักคือ การปฏิบัติการสอน และบางคนต้องปฏิบัติหน้าที่พิเศษอื่น ๆ อีก

แต่การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีข้อมูล สารสนเทศที่มีคุณสมบัติที่ดี สามารถเรียกใช้ได้อย่างถูกต้องทันที และตรงต่อความต้องการไว้บริหารโรงเรียน ดังนั้น เพื่อให้การจัดสารสนเทศมีคุณภาพ "การเก็บรวบรวมข้อมูล สารสนเทศ ควรสอบถามความต้องการของผู้ใช้ไว้ล่วงหน้าก่อนเก็บ" (สุรชาติ สินทรัพย์, 2528) "บุคคลที่จะกำหนดชนิดข้อมูล สารสนเทศให้ตรงต่อความต้องการใช้มากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน" (ปรีชา ทัศนกุลนนท์, 2527) "ผู้บริหารเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญเพราะ เป็นผู้รับผิดชอบงานทุกด้านของโรงเรียน ย่อมรู้ขอบข่ายงาน ความต้องการและปัญหาของโรงเรียนดีกว่าใครในโรงเรียน ฉะนั้นข้อมูลจะมีความแม่นยำและถูกต้อง ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบทุกขั้นตอน ความสำเร็จ และความล้มเหลวอยู่ที่ผู้บริหาร" (ทองเพชร จุมปา, 2530)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษา เรื่องความต้องการและการใช้ข้อมูล สารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 อันจะเป็นประโยชน์แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาที่จะให้ทราบว่าผู้บริหารมีความต้องการข้อมูล สารสนเทศอะไรบ้าง เจ้าหน้าที่จะได้จัดกระทำได้สะดวก ถูกต้อง และตรงความต้องการของผู้บริหาร ทั้งยังทราบการใช้ข้อมูล สารสนเทศ ในการบริหารโรงเรียน ซึ่งจะ เป็นแนวทางให้ผู้ใช้อข้อมูล สารสนเทศนำไปใช้บริหารโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม ผู้จัดเก็บ เห็นคุณค่าที่ต้องเก็บข้อมูล สารสนเทศเหล่านี้ไว้ และจะเป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการข้อมูล สารสนเทศ เพื่อการบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
2. เพื่อศึกษาการใช้ข้อมูล สารสนเทศ เพื่อการบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความต้องการและการใช้ข้อมูล สารสนเทศ เพื่อการบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 เท่านั้น
2. กรอบในการวิจัยครอบคลุมความต้องการและการใช้ข้อมูล สารสนเทศในเรื่อง
 - 2.1 บุคลากร เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลต่อไปนี้
 - 2.1.1 นักเรียน
 - 2.1.2 ครู
 - 2.1.3 นักการภารโรง
 - 2.2 การจัดการ เรียนการสอน
 - 2.3 วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารและสถานที่
 - 2.4 งบประมาณ
 - 2.5 สภาพแวดล้อม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูล (data) หมายถึง ข้อเท็จจริงต่าง ๆ อาจเป็นตัวเลข ตัวหนังสือ และสัญลักษณ์ แทนปริมาณหรือการกระทำต่าง ๆ ที่ยังไม่ผ่านการประมวลผล จึงทำให้ไม่มีความหมายสมบูรณ์ที่จะนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้

สารสนเทศ (information) หมายถึง ข้อมูลที่ได้มีการจัดกระทำผ่านการประมวลผลด้วยวิธีการต่าง ๆ จนมีความหมายสมบูรณ์ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ประกอบการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ได้

ความต้องการข้อมูล สารสนเทศ หมายถึง ความประสงค์ที่จะนำข้อมูล สารสนเทศไปใช้ในการปฏิบัติงานบริหารโรงเรียน

การใช้ข้อมูล สารสนเทศ หมายถึง การนำข้อมูล สารสนเทศไปใช้ในการปฏิบัติงาน
บริหารโรงเรียน

การบริหาร หมายถึง การบริหารงานที่เป็นภารกิจของโรงเรียน

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาของรัฐบาล สังกัดกรมสามัญ
ศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตการศึกษา 5 ซึ่ง เปิดทำการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
และตอนปลาย ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ หรือ
ผู้ที่รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน

เขตการศึกษา 5 หมายถึง จังหวัดที่ตั้งอยู่ในเขตการศึกษา 5 มี 6 จังหวัดได้แก่
กาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงความต้องการข้อมูล สารสนเทศ และการนำข้อมูล
สารสนเทศ เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. ผลการวิจัยนี้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาระบบสารสนเทศในโรงเรียนมัธยม
ศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร เป็นผู้อำนวยการหรือผู้ที่รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน
มัธยมศึกษาขนาดใหญ่ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ซึ่งมี 6 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี สุพรรณบุรี
ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม และประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 23 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม ใช้กับประชากรทั้งหมด 23 คน มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับความต้องการข้อมูล สารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) ชนิด 5 ช่วง

2.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้กับประชากรทั้งหมด 23 คน เป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง เกี่ยวกับการใช้ข้อมูล สารสนเทศไปปฏิบัติงานบริหารโรงเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่ง-รับคืนแบบสอบถามและทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จนครบตามจำนวนประชากรที่กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับความต้องการข้อมูล สารสนเทศเพื่อการบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เขตการศึกษา 5 แห่ง เป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 ข้อมูลและสารสนเทศที่ต้องการใช้บริหารโรงเรียน ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการใช้ข้อมูล สารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความถี่ และนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

5. ลำดับการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ การวิจัย ขอบเขตการวิจัย และคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบสารสนเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึงวัตถุประสงค์การวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ กล่าวโดยสรุปถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

รายการอ้างอิง แสดงรายชื่อหนังสือและเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการวิจัย

ภาคผนวก ประกอบด้วย หนังสือติดต่อราชการ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และอื่น ๆ